

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1942-XX--43-XXI

DRAMA

19

ANTON MEDVED:
STARI IN MLADI

GLEDALIŠKI LIST
DRŽAVNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI
1942-XX./43-XXI. **DRAMA** Štev. 19

Anton Medved:
STARI IN MLADI
PREMIERA 10. JUNIJA 1943-XXI

Anton Medved: „Stari in mladi”

„Vi delate sode, moj oče,
jaz delam pa ode, moj oče!
Za oboje je treba dokaj vina, moj oče!”

Pesnik Anton Medved je bil rojen v Kamniku 19. maja 1869. in je umrl 12. marca 1910. na Turjaku. Pokopan je v Kamniku.

Njegov oče Alojzij je bil strog mož, kamniški meščan, poestnik majhne hišice na Grabnu in sodar.

Njegova mati je bila globoko čustvena žena, ljubiteljica dobre knjige in čitalniška igralka. Od vseh mnogoštevilnih otrok je bil pesnik najbolj podoben materi in njena ljubezen in prezgodnja smrt (bil je takrat drugošolec) sta zapustili v njem trajen spomin.

Gimnazijo je študiral v Ljubljani in je bil nekaj let tudi gojenec Alojzijevišča. Tam so mu bili tovariši poznejši zgodovinar Jož. Benkovič, slikar Gašper Porenta in Aleš Ušeničnik. Živahni dijak je stopil po maturi v bogoslovje in po končanih študijah bral novo mašo v pokopališki cerkvi na Žalah ob materinem grobu. Prvo

Franc Presetnik

kaplansko službo je dobil v Semiču, potem v Črnomlju, nato v Šmarju. Imel pa je silno željo po nadaljnjem študiju, toda niti prošnje dr. Fr. Lampeta pri škofu Missiji, da bi ga poslal v Rim, niso imele uspeha.

Tu se začelja njegova tragika. Postal je nemiren in nesrečen. Prestavili so ga v Boh. Bistrico, kjer pa se je čutil zelo osamljenega. Nato ga je škof Jeglič, ki mu je bil tudi pozneje zelo naklonjen, poklical v Ljubljano za škofijskega tajnika. V škofovi odsotnosti so ga poslali v Kainbach pri Gradcu, kjer se je šele zavedel, da ni v sanatoriju temveč v poboljševalnici.

Na njegovo prošnjo ga je škof Jeglič postavil za kaplana v ljubljansko Trnovo, kjer mu je bil župnik in prijatelj slavní naš zgodovinar Ivan Vrhovnik. Toda Ljubljana ni bila zanj. Dobil je pol leta dopusta in nato šel na Vače. Potem je šel zopet na dopust, ki ga je prebil pri svoji sestri Frančiški v Šiški pri Ljubljani, nakar je šel kot ekspozit v Konjščico nad Zagorjem. Tu je nekaj časa vstvarjal v miru in zadovoljstvu. Toda kmalu je zbolel in moral v bolnišnico v Kandijo, nato pa je bil pol leta na oddihu pri prijatelju Fr. S. Finžgarju v Želimljem. Potem je postal kaplan v Preski, kjer je zopet zbolel in bil poslan s podporo škofa Jegliča v zdravilišče Pranthof na Niže Avstrijskem.

Čez pol leta se je vrnil ozdravljen in okrepčan, postal kaplan na Breznici, kjer pa je zopet zbolel in šel na dopust na Vrhpolje pri Kamniku. Nato je dobil na Finžgarjevo posredovanje župnijo Turjak, kjer ga imajo še danes vsi ljudje v najboljšem spominu. Toda tu je zopet zbolel in umrl. Prepeljali so ga slovesno skozi Ljubljano v Kamnik, kjer je pokopan poleg staršev. Nagrobni spomenik mu je napravil Sv. Peruzzi, na rojstno hišo pa so mu vzdali spominsko ploščo.

* * *

Ivan Cankar: „To je bil najlepši slovenski fant: rimski nos, črne oči, mehke ustnice, fini glas“. (Izidor Cankar, „Obiski“.)

* * *

Pesnik Anton Medved je bil izrazit lirik, ki se je učil pri A. Cimpermanu in A. Aškercu, s katerim je bil tudi osebno dobro znan. Njegove „Poezije“ je izdala takratna „Katoliška tiskarna“ s prekrasnimi slikarskimi ozaljški našega nepozabnega akademskega slikarja Ivana Vavpotiča.

Nada Gabrijelčičeva

Sporedno z razvojem v liriki gre Medvedova dramatika Priobčeval je svoja dela v „Lj. Zvonu“ pod raznimi psevdonimi, največ pa v „Dom in Svetu“, katerega sotrudnik je ostal do smrti in bil poleg Fr. S. Finžgarja gotovo njegov najboljši sodelavec. Prvo njegovo

dramsko delo je „Savel“, svetopisemski prizor v jambih. Kmalu nato je začel misliti na klasično zgodovinsko tragedijo in dovrši najprej romantično petdejsko tragedijo „Viljem Ostrovchar“, nato se vrste „Kacijanar“, „Zarja slave“, „Zarja življenja“ in „Za pravdo in srce“.

Vsa ta dela temelje na obširnem zgodovinskem študiju in so pisana z namenom, dati Slovencem visoko klasično tragedijo in so zato občutena po Shakespeare-u in še bolj po Schillerju.

Nato je začel Medved pisati realistične drame, ki merijo bolj v družinsko snov, toda tem se vidi, da je avtorju manjkalo pravega čuta za oder. To so njegove igre: „Krivica in dobrot“, „Na odru življenja“ in „Na ogledih“. Začel se je zanimati za Ibsena, ki pa ga je pritegnil samo s svojim dialogom. Iz te dobe izvirata njegovi igri „Posestrimi“ in „Rendezvous“.

Po novi predelavi mu je najbolje uspela štiridejska ljudska drama „Stari Jamnik“, sedanji „Stari in mladi“ in nato petdejska „Črnošolec“.

Režiser M. Skrbinšek je igro „Stari in mladi“ predelal v tri dejanja in jo prikrojil s popravki, ki so za današnje občutje bolj na mestu.

Fr. L.:

Rihard Jakopič

Ne morem se spomniti vseh zanimivih stavkov in misli, ki sem jih včasih samo za hip ujel in razumel, kadar sem govoril z nepozabnim mojstrom Jakopičem. Dve, tri anekdote bi pa utegnile zanimati tudi bralce našega lista.

Ko smo si pred davnimi leti dijaki ogledovali v Jakopičevem paviljonu na njegovi razstavi ogromno umetnikovo sliko „Markov evangelij“, nismo prav nič videli, ker smo stali tik nje. Celo nespodobno smo se posmehovali in delali neslane opazke.

Tedaj pa stopi k nam bradat gospod, ves podoben nebeškemu Očetu in nam pravi:

»Fantje, stopite k vratom in od tam pogledjte na sliko!«

To smo storili in ves vhod zagostili. Občinstvo nas je odrivalo, ker ni moglo v dvorano, toda mi smo stali tam kakor pribiti in se nismo ganili.

Vsa veličira Evangelista je oživila pred nami. Nismo se je mogli nagledati.

Tedaj stopi zopet k nam bradati gospod in nam reče dobrohotno:

»Fantje, kar še jutri pridite, toda samo k vhodu. Boste še enkrat gledali, kar sem naslikal. Pa brez vstopnine!«

Spet smo prišli, spet je bil med nami — Rihard Jakopič.

*

Pozneje sem ga že toliko spoznal, da sem ga neko jesen pod Tivolijem nagovoril. Pot naju je vodila mimo Cankarjevih brez.

Jaz sem si takrat domišljal, da že nekaj razumem o slikarstvu in o barvah. Pokažem tedaj mojstru na breze in mu pravim:

»Poglejte, gospod mojster, vsak človek, ki nima očesa za barve, bi sodil, da je v teh jesenskih brezah kakih pet različnih barv. Jaz pa — na primer — jih vidim vsaj sedem.«

Silno ponosen sem bil na to svojo strokovnjaško ugotovitev.

Mojster Jakopič pa se ni prav nič nasmehnil, pač pa je s tistim njegovim čudovitim mirom pogladil svojo bogoočetovsko brado in odgovoril:

»Sedem?! V mojih očeh jih je vsaj sedemkrat sedem.« —
Od takrat sem se bal in izogibal govoriti z Jakopičem o barvah.

*

Nekoč sem šel — bilo je pred leti — po znani ljubljanski ulici. Ko prideva do dotičnega ogla, mu pravim:

»Poglej, mojster, tu se je sinoči usmrtil akademik, ki sem ga poznal, ki je nekoč igral pri nas in ki je sam nameraval postati igralec.«

Jakopič si je pogladil brado in se žalostno nasmehnil ter rekel:

»Tak mladenič to lahko stori! Saj še ne ve ničesar o življenju. Takemu fantu to ni težko... Vidiš, jaz pa tega ne bi mogel storiti! Mene čaka še toliko težkega dela...!«

*

Nekoč smo govorili o tem, v kateri dobi je možki najbolj sposoben ustvarjati.

Eni so tako, drugi spet drugo trobili. Jakopič — takrat že sedemdesetletnik — pa si je spet pogladil brado in mirno, prepričevalno rekel:

»Do petdesetega leta naj vsak opazuje, gleda in se uči. Od tega leta naprej pa šele lahko ustvarja res kaj zrelega!«

Nisem tega takoj razumel. Pozneje pa se mi je začelo zdeti, da sem slišal modre besede iz ust modrega moža.

*

Rihard Jakopič sedi v gostilni, kamor stopita mamica in njen malček.

Otrok se zagleda v Jakopičevo brado in vpraša mamico:

„Mama, saj to je pa sv. Miklavž!“

Mamica je bila v zadregi, Jakopič pa prav nič. Pogladi si brado, nato še otroka in reče:

„Veš otročiček, jaz nisem sv. Miklavž, ne, jaz sem samo njegov brat!“

*

Ko smo na véliki petek igrali igro o Kristusovi tragediji in smrti, so popoldan pokopali Riharda Jakopiča.

Njegova bogoočetovska podoba, njegova modrost, njegovi tulipani, vse njegove čudovite barve, vse, prav vse pa je — ostalo med nami!

Lastnik in izdajatelj: Uprava Državnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik:
Oton Zupančič. Urednik: Fr. Lipah. Za upravo: Ivan Jerman Tiskarna
Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Vecchi e giovani

Dramma in tre atti di Antonio Medved

Riduzione e regia di Milan Skrbinšek

Jamnik Jernej, contadino	Lipah
France, suo figlio	Presetnik
Mica } sue figlie	Starčeva
Metka }	Simčičeva
Šepar France, contadino, marito di Mica	Gale
Židanova Aiena, fidanzata di France . .	Gabrijelčičeva
Tine Remec, servo al molino	Verdonik
Blaže, uccellatore e musicante	Bratina
Kragelj Ivan, un agente	Gorinšek
Il primo gendarme	Blaž
Il secondo gendarme	Benedičič

Il primo e il secondo atto in casa di Jamnik, il terzo in casa di Šepar
nello stesso villaggio

Tra il primo e il secondo atto intercorre l'intervallo di sei settimane,
tra il secondo e il terzo di un mese

La cassa si apre alle ore 18 Inizio della rappresentazione alle ore 18
Fine dello spettacolo alle ore 20.45

Stari in mladi

Drama v treh dejanjih. Spisal Anton Medved. Priredil Milan Skrbinšek

Režiser: Milan Skrbinšek

Jamnik Jernej, kmet	Lipah
France, njegov sin	Presetnik
Mica }	Starčeva
Metka } njegovi hčeri	Simčičeva
Šepar France, kmet, Micin mož	Gale
Židanova Alena, Francetova nevesta	Gabrijelčičeva
Tine Remec, hlapec v mlinu.	Verdonik
Blaže, ptičar in godec	Bratina
Kragelj Ivan, agent	Gorinšek
Prvi orožnik	Blaž
Drugi orožnik	Benedičič

Prvo in drugo dejanje se godi v izbi Jamnikovega doma, tretje pa v izbi Šeparjeve hiše v isti vasi

Med prvim in drugim dejanjem mine šest tednov, med drugim in tretjim pa mesec dni

Blagajna se odpre ob 18

Začetek ob 18.30

Konec ob 20.45

